

כללי הטעמים של ספרי אמ"ת (איוב^[א], משלי, תהלים^[ב])

הטעמים המוליכים^[ג]

א. **אזלא**. אינה מופיעה בספר איוב כטעם מוליך כלל, ובשאר ספרים תבוא מעל האות שבה מקום ההטעמה. ארבעים וחמש פעמים בספר איוב מופיעה אזלא במילה המופסקת בטעם פסיק, ועיין לקמן בטעמים המפסיקים אות ד':

ב. **טפחא** (ויש הקוראים לה טרַחא^[ד] או דחי הבא אחר נקוד התיבה). שלא כמו בכל ספרי המקרא בהם משמשת הטפחא כטעם מפסיק, בספרי אמ"ת היא משמשת כטעם מוליך^[ה]. צורתה כצורת הדחי מהטעמים המפסיקים, אלא שלהבדיל מהדחי שלעולם יבוא לפני האות הראשונה במילה, ואינו מורה על מקום ההטעמה, כמו שיתבאר לקמן

[א] **מפרק** גי פסוק ב' עד פרק מ"ב פסוק ז', אך פרקים א' ב' ואחד עשר הפסוקים שבסוף הספר (פרק מ"ב פסוקים ז' - י"ז), הטעמים בהם הם כטעמי שאר ספרי המקרא, ונעימתם כנעימת רוב ספרי הכתובים. ולגבי הפסוק הראשון של פרק ג' עיין מסורת מדויקת שם.

[ב] **הכללים** דלהלן נכונים בדרך-כלל לכל ספרי אמ"ת, מלבד כמה פרטים קטנים שיש בהם חילוק בין ספר לספר. אנו כתבנום כפי שהם בספר איוב, וגם כל הדוגמאות שהבאנו, אינן אלא מתוך ספר איוב, שהוא היוצא לאור כעת. [ג] **הטעמים** המוליכים, כשם כן הם, לא מעמידים ולא מפסיקים, אלא מוליכים ברהיטות אל הטעם המפסיק או הטעם המעמיד שאחריהם. בדרך כלל הם מורים על מקום ההטעמה במילה, מלבד המקף והצינורית, כמו שיתבאר לקמן.

[ד] **ויש** הקוראים טרחא למארכה, כדלקמן אות ד'.

[ה] **ראיה** לכך, רפיות אותיות בגי' כפ"ת הבאות בראש התיבה שאחרי הטפחא, כגון **עָלוּ בַתְּחוּ** (וי, י"ח), **אֲבָהָרָה דְּבָרִי** (טי, י"ד).

בטעמים המפסיקים אות א', הטפחא לעומתו תבוא מתחת לאות שבה מקום ההטעמה:

ג. **יִרְחַ בֶּן יוֹמוֹ** (ויש הקוראים לו גִּלְגַּל^[1] או שוֹבֵב). יבוא תחת האות שבה מקום ההטעמה. מופיע שבע עשרה פעמים בספר איוב, א. **יִקְהֶהוּ** (ג', ו'), ב. **פּוֹכְבֵי** (שם פסוק ט'), ג. **הַצֵּי** (ו', ד'), ד. **נִצֵּר** (ז', כ'), ה. **וְתַעֲבִיר** (שם פסוק כ"א), ו. **כַּפְלִים** (י"א, ו'), ז. **כַּכֶּם** (ט"ז, ד'), ח. **יֵשׁ** (שם), ט. **וַיֵּצֵא** (כ', כ"ה), י. **טָמְנוֹן** (שם פסוק כ"ו), יא. **אֲצִדִּיק** (כ"ז, ה'), יב. **וְאֲשֵׁב** (כ"ט, כ"ה), יג. **פְּרָחָה** (ל', י"ב), יד. **מִנֵּי** (ל"א, ד'), טו. **מִמְשַׁפְּחָת** (ל"ב, ב'), טז. **חָרָה** (שם פסוק ג'), יז. **וְחִצּוֹת** (ל"ד, כ'):

ד. **מֵאֲרָכָא** (ויש הקוראים לה מֵרְכָא או מֵאֲרִיף או טְרַחָא^[2] או יוֹרְדִי^[3]). תבוא תחת האות שבה מקום ההטעמה. שש פעמים בספר איוב מופיעה מארכה במילה המופסקת בטעם פסיק, ועיין לקמן בטעמים המפסיקים אות ד'. ועיין עוד בטעמים המעמידים אות ג':

ה. **מִקְרָף**. תיבה שאין בה שום טעם, ומחוברת במקף לתיבה שאחריה, על פי רוב גועים בתיבה הראשונה, כעין נסוג אחור, שההטעמה נסוגה מסוף התיבה הראשונה לתנועה^[4] אחת לפני סוף התיבה, שלמעשה היא התנועה השלישית שלפני הטעם שבתיבה השניה.

וּבֶן נפסק בבית הדין של צנעא בראשות אב בית הדין כמוהר"ר יוסף בן סלימאן אלקארה זצ"ל (תלמידו של מהר"י צאלח זצ"ל), ועמו הדיינים כמוהר"ר אברהם בן אהרן מנזלי זצ"ל וכמוהר"ר יחיא בן שלמה אביץ זצ"ל, וזה תורף פסק הדין לעניננו, ובהיות שנגרמה מחלוקת בבית הכנסת כמוהר"ר יחיא צאלח תנצב"ה, בין יודא בן מורנו ורבנו יחיא, ודוד בן מורנו ורבנו אברהם, בענין קריאת התורה ושאר כ"ד ספרים, בענין טעם המקף מה יהיה משפטו, אם יש תיבה מוקפת בלא טעם אחר תחת אותה תיבה, אם יקראו אותה לעיל או לרע, ועל דבר זה נפלה

[1] **ויש** הקוראים גלגל לשופר הולך, כדלקמן אות ז'.

[2] **ויש** הקוראים טרחא לטפחא, כדלעיל אות ב'.

[3] **והם** קוראים לו "יורד" גם כשאינו לפניו "עולה".

[4] **השוא** אינו נחשב תנועה, כי השוא הנח שייך לתנועה שלפניו, והשוא הנע שייך לתנועה שאחריו. לפיכך לעולם לא תבוא געיא באות המנוקדת בשוא, מכח הכלל הזה.

קטטה בין שניהם, זה אומר בכה וזה אומר בכה, עד שבאו לפנינו לדין, והוכחנו ביניהם, ונתברר לנו מספר הדקדוק שחיבר אדונינו כמהר"ר יחיא נע"ג, שכל תיבה המוקפת משפטה לקרותה לעיל, חוץ מתיבה שהיא בת שתי אותיות דלא שייך בה לומר אותה לעיל, כגון את ואל וגם ודומיהן, עכ"ל. ומצורפת אליהם חתימת כמוהר"ר אברהם בן שלום הלוי אלשייך זצ"ל שהוסיף וכתב שדבר זה מוסכם מכל המדקדקים ז"ל ואין חולק. וכן עמא דבר ברוב המקפים, כפי המסורות שיש בכל אחד מהם, וכמו שנתבאר בארוכה בפתח דבר לחומש פרשה מפורשה ספר בראשית עמודים 9-10, עיי"ש. ועיין לקמן בכללי הגעיא אות ו' ואות ז':

ו. **עֲנוּרִית**. צורתה כצורת הצינורי מהטעמים המפסיקים (וכצורת הזרקא בשאר ספרי המקרא), אלא שלהבדיל מהצינורי שהוא טעם יחיד במילה ויבוא לעולם בסוף המילה, הצינורית לעומתו היא רק תוספת לפני שופר הפוך הבא אחרי תנועה משוכה (פי' תנועה שאין בה שוא נח וגם אין דגש לאחריה). הצינורית תנוקד מעל התנועה המשוכה ואינה מורה על מקום ההטעמה, ועל ההטעמה יורה השופר הפוך. הצינורית מופיעה עשרים ואחת פעמים בספר איוב בתיבה אחת עם שופר הפוך, א. **רָעַב** (ה', ה'), ב. **נָחַמְתִּי** (ו', י'), ג. **לָבַשׁ** (ז', ה'), ד. **וְתִשָּׁם** (י"ג, כ"ז), ה. **וְאֵתִי** (י"ד, ג'), ו. **נָדַד** (ט"ו, כ"ג), ז. **עָרִים** (שם פסוק כ"ח), ח. **שָׁלוּ** (ט"ז, י"ב), ט. **יָסְפוּ** (שם פסוק י"ג), י. **יָבֵאוּ** (י"ט, י"ב), יא. **גָּרִי** (שם פסוק ט"ו), יב. **רִשְׁעִים** (כ"א, י"ז), יג. **מִנְעִיר** (כ"ד, י"ב), יד. **יָקוּם** (שם פסוק י"ד), טו. **יִשְׁפָּחֶהוּ** (שם פסוק כ'), טז. **מִתְקַוֶּה** (שם), יז. **הִמְוִן** (ל"א, ל"ד), יח. **שִׁמְעֵה** (שם פסוק ל"ה), יט. **צָעִיר** (ל"ב, ו'), כ. **יִפְיָה** (ל"ד, ל"ז), כא. **יֹאמֶר** (ל"ט, כ"ה).

אך אם השופר הפוך מנוקד בתנועה הראשונה בתיבה, והתיבה שלפניה ראויה להקיפה במקף, מבטלים המקף ומנקדים הצינורית לבדה בתיבה הראשונה. בא באופן זה שלש פעמים בספר איוב, א. **לֹא נָיִן** (י"ח, י"ט), ב. **פִּי אֵינִי** (ל"ב, ה'), ג. **לֹא רָאוּ** (ל"ז, כ"א).

פעם אחת בלבד השתתפה הצינורית עם מארכה^[1], **מִתְקַוֶּמָּה** (כ'), כ"ז):

[1] **ודלא** כמו שכתב בספר תורת אמ"ת (עמוד 9), באופן כללי, שהצינורית תבוא

ז. **שופר הולך** (ויש הקוראים לו גִּלְגֵּל [יא] או מְנַח). יבוא תחת האות שבה מקום ההטעמה.

ודעי, דבענין שני שופרות הבאים זה אחר זה, כתב מהר"י צאלח זצ"ל על פסוק שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים ט"ז, ח) וז"ל, דע כלל זה, כי אף ששני שופרות זה אחר זה השני מפסיק קצת, מכל מקום אין כוח בו לבטל רפיות בג"ד כפ"ת שאחריו, כיון שאינו מפסיק ממש, זולתי במשך קצת להנעים סדר הקריאה, והוא הדין בשופר שיבוא אחר הדחי אשר יבוא אחר ניקוד התיבה (דהיינו הטפחא), כגון **פִּי לְעוֹלָם חֶסֶד**: (תהלים קי"ח, א) שדינו כדין שני שופרות, כך קיבלנו קריאתו וכך לימדתי ברבים. ועתה יצא לאור ספר יסוד הניקוד, וראיתי לו שם בדרך כ"ט ע"א דְרָךְ דְרָךְ קבלתינו, אלא שכתב שהם מפסיקים לגמרי לבטל רפיות בג"ד כפ"ת, ושטעות נפל בספרים שהרפו אותם, ושפתים ישק. אלא דבענין הרפיות במקומי אני עומד, כי כן הוא בכל ספרינו, גם בירושלמיים וכל הדפוסים, ויספיק לך כלל זה לכל ספרי אמ"ת, עכ"ל.

אולם רוב ככל בני קהילותינו לא נהגו כן, אלא גם השופר השני מבין שני שופרות וכן השופר שלאחר הטפחא (פירוש הדחי שלאחר הניקוד), אינם מפסיקים כלל, אלא מוליכים כמשפטם בכל המקרא, וכמו שכתב מו"ר הגאון רבי יוסף צובירי זצוק"ל ב"מאמר השופר הולך" אשר לו (כנדפס לעיל עמוד רמ"ט), עיי"ש [יב].

ודעי, כי במקום אחד בפסוק **וְעֵין נֶאֱפֵף שְׁמֶרֶה נִשְׁפָּה** (כ"ד, ט"ו), אף שתיבת נשף באה בטעם שופר הולך, קיבלנו מאבותינו ורבתינו להעמידה כטעם מעמיד:

ח. **שופר הפוך** (ויש הקוראים לו מְהֶפֶךְ). יבוא תחת האות שבה מקום ההטעמה. עשרים וארבע פעמים בספר

גם עם מארכה הבאה לאחר תנועה משוכה, כי המעיין בספרים המדוייקים, כתבי יד ודפוסים, יראה שהצינורית לא תבוא אלא עם שופר הפוך בלבד, פרט לדוגמא הנ"ל היוצאת מן הכלל.

[יא] **ויש** הקוראים לגלגל לירח בן יומו, כדלעיל אות ג'.

[יב] **אמנם** במאמר הנזכר, לא דיבר אלא על שני שופרות, כי זהו עיקר דבריו של מהר"י צאלח זצ"ל, אבל הדבר ברור כי הוא הדין לשופר הבא אחר טרחא, וכפי שקיבלנו מפיו.

איוב מופיע שופר הפוך יחד עם צינורית, ועיין לעיל אות ו'. שלשים ושמונה פעמים בספר איוב מופיע שופר הפוך במילה המופסקת בטעם פסיק, ועיין לקמן בטעמים המפסיקים אות ד':

ט. **שׁוֹפֵר עֲלוּי** (ויש הקוראים לו עלוי). יבוא מעל האות שבה מקום ההטעמה. מופיע עשרים פעמים בספר איוב, א. **וְלוֹחַ** (ג', י"ג), ב. **הַנֶּפֶחַ** (ד', ב'), ג. **אֲכִיר** (שם פסוק ט"ז), ד. **שִׁכְנֵי** (שם פסוק י"ט), ה. **הָאֵם** (ו', י"ג), ו. **נִתְנָה** (ט', כ"ד), ז. **אֲלֵי** (י', ט"ו), ח. **תְּחַדֵּשׁ** (שם פסוק י"ז), ט. **בְּשֹׂאֵל** (י"ד, י"ג), י. **עֲתִיר** (ט"ו, כ"ד), יא. **פְּעָרוֹ** (ט"ז, י), יב. **חֲפְנֵי** (י"ט, כ"א), יג. **לְמִלָּא** (כ', כ"ג), יד. **מִשְׁפָּנוֹת** (כ"א, כ"ח), טו. **קְצוֹת** (כ"ו, י"ד), טז. **חֲזִיוֹן** (ל"ג, ט"ו), יז. **הָאֵף** (ל"ד, י"ז), יח. **הַמְעַמְדֵךְ** (שם פסוק ל"ג), יט. **אָדָם** (ל"ו, כ"ח), כ. **נִפְלְאוֹת** (ל"ז, י"ד):

י. **שִׁלְשֵׁלֶת** (ויש הקוראים לה **שִׁלְשֵׁלֶת קְטָנָה** להבדיל בינה ובין שלשלת שאחריה פסיק). אינה מופיעה בספר איוב כטעם מוליך כלל, ובשאר ספרים תבוא מעל האות שבה מקום ההטעמה. שש פעמים מופיעה במילה המופסקת בטעם פסיק, ועיין לקמן בטעמים המפסיקים אות ד':

הטעמים המפסיקים

א. **דְּחִי** (ויש הקוראים לו יְמִינִית). צורתו כצורת הטפחא מהטעמים המוליכים, אלא שהדחי יבוא לעולם לפני האות הראשונה במילה, ואינו מורה על מקום ההטעמה וולתועלת הקורא ניקדנו במהדורה זו געיא במקום ההטעמה].

ודע, כי במקום אחד בפסוק **יִגְאָלְהוּ חֲשֵׁךְ וְצִלְמוֹת** (ג', ה'), אף שתיבת וצלמות באה בטעם דחי, קיבלנו מאבותינו ורבותינו להעמיד: כטעם מעמיד:

ב. **פִּזָּר**. יבוא מעל האות שבה מקום ההטעמה. להבדיל מספר משלי, בספר איוב לעולם ישמש הפזר כטעם מפסיק, אף אם יש טעם מפסיק בינו ובין המעמיד שאחריו. מופיע שבע פעמים בספר איוב, א. **יִגְאָלְהוּ** (ג', ה'), ב. **שִׁדֵי** (ו', ד'), ג. **חֲטָאתִי** (ז', כ'), ד. **רְשָׁעֵתִי** (י', ט"ו),

ה. וְדַע (י"א, ו'), 1. נִפְשָׁכֶם (ט"ז, ד'), 2. וַיִּשְׁבְּתוּ (ל"ב, א'). פעם אחת בספר איוב מופיע פזר במילה המופסקת בטעם פסיק, ועיין לקמן בטעמים המפסיקים אות ד':

ג. צְנוּרִי (ויש הקוראים לו צנור). צורתו כצורת הצינורית מהטעמים המוליכים (וכצורת הזרקא בשאר ספרי המקרא), אלא שלהבדיל מהצינורית שהיא רק תוספת לשופר הפוך הבא אחרי תנועה משוכה (פי' תנועה שאין בה שוא נח וגם אין דגש לאחריה), וכמו שנתבאר לעיל (בטעמים המוליכים אות ו'), הצינורי לעומתו הוא טעם יחיד במילה ויבוא לעולם בסוף המילה, ואינו מורה על מקום ההטעמה [ולתועלת הקורא ניקדנו במהדורה זו געיא במקום ההטעמה]. מופיע שמונה עשרה פעמים בספר איוב, א. הַהוּא (ג', ו'), 3. יַחְשְׁבוּ (שם פסוק ט'), 4. אֲנִי (ד', י"א), 7. לָךְ (שם פסוק כ'), 8. פִּשְׁעֵי (שם פסוק כ"א), 1. חֲכֵמָה (י"א, ו'), 2. אֲנֹכִי (ט"ז, ד'), 3. שְׁלֹף (כ', כ"ה), 4. הַשֶּׁף (שם פסוק כ"ו), 5. הָיָה (כ"ד, י"ג), 6. לִי (כ"ז, ה'), 7. דְרָכָם (כ"ט, כ"ה), 8. עָלִי (ל', א'), 9. יָמִיךָ (שם פסוק י"ב), 10. אֲשֶׁרִי (ל"א, ד'), 11. הַבּוֹזֵי (ל"ב, ב'), 12. רַעֲיוֹ (שם פסוק ג'), 13. יָתָם (ל"ד, כ'):

ד. פְּסִיק | (ויש הקוראים לו ולטעם שבא עימו בשם לְגִרְמִיָה). יבוא לאחרי המילה, ולעולם ישתתף עימו אחד מהטעמים המוליכים שיורה על מקום ההטעמה. על פי רוב יבואו עימו אזלא (מופיעה עם פסיק בכל ספר איוב ארבעים וחמש פעמים), או שופר הפוך (מופיע עם פסיק בכל ספר איוב שלשים ושמונה פעמים). אך שש פעמים בספר איוב השתתפה עימו מארכה, א. יִשְׁמַע | (כ"ז, ט'), 3. רִשְׁעָה | (שם פסוק י"ג), 4. יִשְׁמַע | (ל"ה, י"ג), 7. מִן | (ל"ח, א'), 8. מִן | (מ', ו'), 9. כָּאֵל | (שם פסוק ט'). שש פעמים השתתפה עימו שלשלת (ויש הקורים לשלשלת זו שאחריה פסיק שלשלת גְדוּלָה), א. וּבְשִׁבְעָה | (ה', י"ט), 3. וְדַע | (ט"ו, כ"ג), 4. צָרִי | (ט"ז, ט'), 7. וְאִירָא | (ל"ב, ו'), 8. יִצְוֶם | (ל"ז, י"ב), 9. יִבְטָח | (מ', כ"ג). ופעם אחת השתתף עימו פזר, לְאֹר | (כ"ד, י"ד).

וְדַע, כי ישנם ששה פסיקים שקיבלנו מאבותינו ורבותינו שלא להפסיק בהם כלל. בשלשה נשתתף עימם שופר הפוך, א. גָּם | (ט"ז, ד'), 3. הִמָּה | (כ"ד, י"ג), 4. רָנַע | (ל"ד, כ'). ובשניים נשתתפה עימם מארכה, א. מִן | (ל"ח, א'), 3. מִן | (מ', ו'). ופעם אחת נשתתפה עימו אזלא, לְשִׁלֹּג | (ל"ז, ו'):

ה. **רביע מגרש**. יבוא לעולם בחצי האחרון של הפסוק לפני הסילוק (פי' סוף פסוק). צורתו כצורת הרביע (מהטעמים שלפעמים מפסיקים ולפעמים מעמידים), וכדי להבדילו מהרביע הנ"ל, הטילו הנקדנים גרש באות הראשונה בתיבה. גרש זה אינו מטעים, ועל מקום ההטעמה יורה הרביע עצמו:

הטעמים המעמידים [יג]

א. **אתנחא** (ויש הקוראים לה **אתנח** או **אתנחתא**). היא הטעם המעמיד האחרון בפסוק, ולכן לעולם תשמש כ"פְסִיחָה" (נעימת שבירה) לפני סוף הפסוק:

ב. **סלוק**: (ויש הקוראים לו סוף פסוק). צורתו כצורת הגעיא (ובכתבי היד בסיסו נוטה שמאלה, להבדילו מהגעיא). הסילוק יבוא לבדו במילה ללא שום טעם נוסף. אמנם כיום כבר פשט המנהג לסמן לאחר התיבה נקודותיים:

ג. **עולה ויורד**. הוא הטעם המפסיק הגדול ביותר מכל המפסיקים, לאחר הסילוק (פי' סוף פסוק). היורד צורתו כצורת המארכה, ומורה על מקום ההטעמה וההעמדה, וכדי שלא נטעה להחליפו במארכה הטילו הנקדנים את העולה (אשר צורתו כצורת השופר הפוך אך מעל התיבה) בתנועה שלפני היורד. הטעם עולה ויורד בא באופן זה עשרים ושבע פעמים בספר איוב, א. **נְשָׁפוּ** (ג', ט'), ב. **הָאָרְבִּים** (ד', כ'), ג. **עֲוֹנֵי** (שם פסוק כ"א), ד. **בְּחַיֵּי** (י', א'), ה. **לְתוֹשִׁיחַ** (י"א, ו'), ו. **הַתְּכַלִּיחַ** (שם פסוק כ'), ז. **תְּקִיחָה** (י"ד, ז'), ח. **יִקְוֶם** (שם פסוק י"ב), ט. **הִיחִיחַ** (שם פסוק י"ד), י. **אֲדַבְרָה** (ט"ז, ד'), יא. **בְּאֵפוֹ** (י"ח, ד'), יב. **מִגִּוְהָ** (כ', כ"ה), יג. **לְצַפְוֹנָיו** (שם פסוק כ"ו), יד. **כְּתִיבִים** (כ"ד, ט"ז), טו. **אֶתְכֶם** (כ"ז, ה'), טז. **לְיָמִים** (ל', א'), יז. **גִּלְמוֹד** (שם פסוק ג'), יח. **יִקְוֶמוּ** (שם פסוק י"ב), יט. **נְתִיבָתִי** (שם פסוק י"ג), כ. **בְּלִהוֹת** (שם פסוק ט"ו), כא. **הִדְרִיף** (ל"א, ז'), כב. **אֵפוֹ** (ל"ב, ג'), כג. **וַיֵּאמֶר** (שם פסוק ו'), כד. **אֶתְבוֹנֶן** (שם פסוק י"ב), כה. **עֵינָיו** (ל"ו, ד'), כו. **וַיַּעֲבֹדוּ** (שם פסוק י"א), כז. **צִידוֹ** (ל"ח, מ"א).

[יג] **שלא** כבשאר ספרי אמ"ת, בספר איוב נעימת הטעמים המעמידים היא נעימה מסולסלת, כעין נעימת הזרקא בשאר ספרי המקרא.

אך אם היורד מנוקד בתנועה הראשונה בתיבה, והתיבה שלפניה ראויה להקיפה במקף, בספרים המדוייקים מבטלים המקף ומנקדים העולה לבדו בתיבה הראשונה (ואם התיבה הראשונה נגינתה מלעיל, ישתתף עם העולה גם טעם ירח בן יומו אשר יורה על מקום ההטעמה). בא באופן זה עשר פעמים בספר איוב, א. **יְהִי חֲשֹׁף** (ג, ד), ב. **יִקְחֶהוּ אֶפֶל** (שם פסוק ו), ג. **אֲחֻשְׁךָ פִּי** (ז, י"א), ד. **רִגְבֵי נְחֹלִיד** (כ"א, ל"ג), ה. **בְּמִרְיֵי אֹזר** (כ"ד, י"ג), ו. **מִמְשַׁפְּחֹת רָם** (ל"ב, ב'), ז. **בְּלֵי פֶשַׁע** (ל"ג, ט'), ח. **שָׁמְעוּ לְיִיד** (ל"ד, י'), ט. **הוּא אֲרִיז** (ל"ד, ו'), י. **בְּלֵי דַעַת** (מ"ב, ג').

אולם אם היורד מנוקד בתנועה הראשונה בתיבה, והתיבה שלפניה אינה ראויה להקיפה במקף, ינוקד העולה באותה ההברה עם היורד. בא באופן זה שלוש פעמים בספר איוב, א. **אֲתָהּ** (ח, ו'), ב. **רָאשׁ** (כ"ט, כ"ה), ג. **לְיִלָּח** (ל"ד, כ').

הטעמים שלפעמים מפסיקים ולפעמים מעמידים

א. **רְבִיעַ** (ויש הקוראים לרביע המפסיק **רְבִיעַ קָטָן**, ולרביע המעמיד קוראים **רְבִיעַ גָּדוֹל**).

אלה הם התנאים בהם ישמש טעם מפסיק:

(א) **לפני** עולה ויורד לעולם ישמש הרביע כטעם מפסיק (בין אם קדם לרביע טעם מפסיק אחר ובין אם לא). בא באופן זה עשרים ושלוש פעמים בספר איוב, א. **הֵהוּא** (ג, ד), ב. **וְיִשָּׁר** (ח, ו'), ג. **נִפְשֵׁי** (י, א'), ד. **רְשָׁעִים** (י"א, כ'), ה. **לְעֵין** (י"ד, ז'), ו. **שָׁכַב** (שם פסוק י"ב), ז. **הַבָּר** (שם פסוק י"ד), ח. **נִפְשׁוּ** (י"ח, ד'), ט. **לֹא** (כ"א, ל"ג), י. **בְּחֻשְׁךָ** (כ"ד, ט"ז), י"א. **מִמְנֵי** (ל', א'), י"ב. **וּבְכַפֵּן** (שם פסוק ג'), י"ג. **נִתְפָּחוּ** (שם פסוק י"ג), י"ד. **עָלִי** (שם פסוק ט"ו), ט"ו. **הַבּוֹזֵי** (ל"ב, ו'), ט"ז. **וְעַדְיֹכֶם** (שם פסוק י"ב), י"ז. **אֲנִי** (ל"ג, ט'), י"ח. **לְכָב** (ל"ד, י'), י"ט. **מִצְדִּיק** (ל"ו, ז'), כ. **יִשְׁמְעוּ** (שם פסוק י"א), כ"א. **יֹאמְרוּ** (ל"ז, ו'), כ"ב. **לְעֵרֵב** (ל"ח, מ"א), כ"ג. **עֲצָח** (מ"ב, ג').

[יד] **כאמור**, כך הוא בספרים המדוייקים ללא מקף. אולם נהגו הציבור לגעות ברי"ש של המילה **רְבִיעַ**, ובשי"ן של המילה **שָׁמְעוּ**, כדין תיבה המוקפת.

(ב) **שני** רביעים רצופים, שאין לפני הרביע הראשון טעם מפסיק (בין אם לאחר הרביע השני יש טעם מפסיק ובין אם אין), אזי הראשון מפסיק (והשני מעמיד). בא באופן זה ארבע פעמים בספר איוב, א. **שָׁכַחְתִּי** (ז', ד'), ב. **הֵם** (כ"ד, י"ט), ג. **אֱלֹהֵינוּ** (ל"ב, ה'), ד. **וַיִּחַזְקוּ** (ל"ג, כ"ד).

(ג) **שני** רביעים רצופים, שיש לפני הרביע הראשון טעם מפסיק, ולאחר הרביע השני אין טעם מפסיק, אזי השני מפסיק (והראשון מעמיד). בא באופן זה פעמיים בספר איוב, א. **וַהֲמַכּוּ** (כ"ד, כ"ד), ב. **מִלֵּיץ** (ל"ג, כ"ג).

(ד) **שני** רביעים רצופים, שיש לפני הרביע הראשון טעם מפסיק, ואף לאחר הרביע השני יש טעם מפסיק, אזי הראשון מפסיק (והשני מעמיד). בא באופן זה פעם אחת בספר איוב, **אֲנָשִׁים** (ל"ג, כ"ז).

(ה) **רביעי** הבא בראש פסוק ואין טעם מפסיק בינו ובין האתנחא שאחריו, לעולם ישמש הרביע כטעם מפסיק^[טו]. ואחד עשר הם בספר איוב, א. **נָא** (ד', ז'), ב. **לֹר** (ו', ב'), ג. **עֲתָה** (שם פסוק ג'), ד. **הַחֲכָם** (ט"ו, ב'), ה. **יְהִי** (כ"א, י"ח), ו. **אֱלֹהֵי** (שם פסוק י"ט), ז. **תֵּאמְרוּ** (כ"ח, כ"ח), ח. **אָרִין** (כ"ח, ה'), ט. **בְּטִי** (ל"ב, י"ט), י. **אֲמַנָּם** (ל"ד, י"ב), יא. **אָבִי** (שם פסוק ל"ו).

ודע, כי רביעי הבא בראש פסוק על תיבת אולם, אף אם אין טעם מפסיק בינו ובין האתנחא שאחריו, לעולם ישמש הרביע כטעם מעמיד, כפי שקיבלנו מאבותינו ורבותינו. בא באופן זה שלש פעמים בספר איוב (י"א ה', י"ב ד', ל"ג א').

(ו) **כל** הרביעים של פסוקי **וַיַּעַן וַיִּסַּף** הקצרים משמשים כטעם מפסיק. באו באופן זה עשרים ושבע פעמים בספר איוב (ג' ב', ד' א', ו' א', ח' א', ט' א', י"א א', י"ב א', ט"ו א', ט"ז א', י"ח א', י"ט א', כ' א', כ"א א', כ"ב א', כ"ג א', כ"ה א', כ"ו א', כ"ז א', כ"ט א', ל"ד א', ל"ה א', ל"ו א', ל"ח א', מ' א', שם פסוק ג', שם פסוק ו', מ"ב ו').

ואלה הם התנאים בהם ישמש הרביע כטעם מעמיד:

(א) **כשאין** לפניו טעם מעמיד או מפסיק, ואחריו בא טעם מפסיק. ושמונה עשרה הם בספר איוב, א. **אוֹלָם**

[טו] אך יש בודדים הקוראים אותו כטעם מעמיד.

(ה', ח'), ב. פֶּן (ח', י"ג), ג. אוֹלָם (י"ג, ג'), ז. וְאוֹלָם (שם פסוק ד'), ה. וְאוֹלָם (י"ז, י'), ו. זָה (כ"א, כ"ג), ז. וְזָה (שם פסוק כ"ה), ח. שָׁם (כ"ג, ד'), ט. מְדוּעַ (כ"ד, א'), י. וְעַתָּה (ל', ט"ז), יא. לֵילָה (שם פסוק י"ז), יב. אֲמַאִם (ל"א, י"ג), יג. וְאֵלֵיהֶוּ (ל"ב, ד'), יד. לָכֵן (ל"ד, כ"ה), טו. אָמַר (ל"ה, י'), טז. וְעַתָּה (שם פסוק ט"ו), יז. וְאָמַר (ל"ח, י"א), ית. הִדְעָתָה (ל"ט, א').

(ב) **אם** הרביע בא לאחר טעם מפסיק (ואין אחריו עולה ויורד), לעולם הוא יהיה מעמיד (אף אם אין טעם מפסיק בינו לבין המעמיד הבא). בא באופן זה ששים ושלש פעמים בספר איוב, א. נְחֵתִי (ג', כ"ו), ב. מִרְאֵהוּ (ד', ט"ז), ג. הֶמְרָה (שם פסוק י"ט), ד. יֹאכֵל (ה', ה'), ה. עֲמֹדֵי (ו', ד'), ו. וְכִימָחָ (ט', ט'), ז. נִפְשֵׁי (שם פסוק כ"א), ח. רִשְׁעֵי (שם פסוק כ"ד), ט. תַעֲשֹׁק (י', ג'), י. לֵי (שם פסוק ט"ו), יא. נִגְדֵי (שם פסוק י"ז), יב. אֶפֶל (שם פסוק כ"ב), יג. סְדָרִים (שם), יד. כְּמוֹכֶם (י"ב, ג'), טו. אֶחֱיָה (שם פסוק ד'), טז. לְשֹׁדְדִים (שם פסוק ו'), יז. רִגְלֵי (י"ג, כ"ד), יח. מִטְמָא (י"ד, ד'), יט. יָמִיו (שם פסוק ה'), כ. תַצַּפְנֵנִי (י"ד, י"ג), כא. מַיִם (שם פסוק י"ט), כב. נִבְחָדוֹת (ט"ו, כ"ח), כג. חֲשָׁף (שם פסוק ל'), כד. נִפְשֵׁי (ט"ז, ד'), כה. וַיִּשְׁטַמְנֵנִי (שם פסוק ט'), כו. כְּפִיָּהֶם (שם פסוק י'), כז. וַיִּפְרָפְרֵנִי (שם פסוק י"ב), כח. רִבִּיו (שם פסוק י"ג), כט. נִזְעַכּוּ (י"ז, א'), ל. גְדוּדָיו (י"ט, י"ב), לא. לֵי (שם פסוק כ"ז), לב. חָרַב (שם פסוק כ"ט), לג. בִטְנוֹ (כ', כ"ג), לד. יַחֲלֶף (שם פסוק כ"ה), לה. יִדְעָף (כ"א, י"ז), לו. כְּמִדְבָּר (כ"ד, ה'), לז. יִנְאָקוּ (שם פסוק י"ב), לח. רוֹצֵחַ (שם פסוק י"ד), לט. מַיִם (שם פסוק י"ח), מ. רִמָּחָה (שם פסוק כ'), מא. הִרְבִּיו (כ"ו, י"ד), מב. לַחֲשָׁף (כ"ח, ג'), מג. אָרַר (שם פסוק ד'), מד. לְאֹדָם (שם פסוק כ"ח), מה. רִבְּהָ (ל"א, ל"ד), מו. לֵי (שם פסוק ל"ה), מז. הוֹחַ (שם פסוק מ'), מח. הָאֲנָשִׁים (ל"ב, ה'), מט. לְדַבְרֵיכֶם (שם פסוק י"א), נ. לֵילָה (ל"ג, ט"ו), נא. שָׁחַת (שם פסוק כ"ד), נב. וַיִּרְצָהוּ (שם פסוק כ"ו), נג. הִעֲוִיתִי (שם פסוק כ"ז), נד. שָׁרִים (ל"ד, י"ט), נה. יִרְשָׁע (שם פסוק כ"ט), נו. חָנַף (שם פסוק ל'), נז. נִשְׁאָתִי (שם פסוק ל"א), נח. מְאֹכֶתָה (שם פסוק ל"ג), נט. צָר (ל"ו, ט"ז), ס. קוֹל (ל"ז, ד'), סא. אָזַר (שם פסוק כ"א), סב. כְּמִלִּין (ל"ח, ב'), סג. הָאֵחָ (ל"ט, כ"ה).

(ג) **כאשר** הרביע הוא הטעם האחרון בפסוק, לעולם ישמש כטעם מעמיד (אשר בו מנעימים את נעימת ה"פְסָרָה"), אף כשאין טעם

מפסיק לפניו. בא באופן זה ארבע פעמים בספר איוב, א. לָמוּ (כ"ד, ט"ז), ב. לָמוּ (ל', כ"ז), ג. מִרְשָׁע (ל"ד, י'), ד. סִפְּקָם (שם פסוק כ"ו).

(ד) שְׁנֵי רביעים רצופים, שאין לפני הרביע הראשון טעם מפסיק (בין אם לאחר הרביע השני יש טעם מפסיק ובין אם אין), אזי השני מעמיד (והראשון מפסיק). בא באופן זה ארבע פעמים בספר איוב, א. וְאֶמְרָתִי (ד', ד'), ב. שְׁלֹג (כ"ד, י"ט), ג. מַעֲנָה (ל"ב, ה'), ד. וְיֹאמְרוּ (ל"ג, כ"ד).

(ה) שְׁנֵי רביעים רצופים, שיש לפני הרביע הראשון טעם מפסיק, ולאחר הרביע השני אין טעם מפסיק, אזי הראשון מעמיד (והשני מפסיק). בא באופן זה פעמיים בספר איוב, א. וְאֵינֶנּוּ (כ"ד, כ"ד), ב. מִלְאָדָּה (ל"ג, כ"ג).

(ו) שְׁנֵי רביעים רצופים, שיש לפני הרביע הראשון טעם מפסיק, ואף לאחר הרביע השני יש טעם מפסיק, אזי השני מעמיד (והראשון מפסיק). בא באופן זה פעם אחת בספר איוב, וְיֹאמְרוּ (ל"ג, כ"ז):

ה"פְסָרָה"

ה"פְסָרָה" היא הנגינה השבורה שמנועימים בה את המילה שבאה בטעם המעמיד האחרון שלפני סוף הפסוק.

ברובם המוחלט של פסוקי ספר איוב, האתנחא היא המעמיד האחרון, והיא המשמשת כ"פְסָרָה" נועל כן לא ראינו צורך לסמן ה"פְסָרָה" כדרך שסימנו פסיק ונקודה בטעמים המפסיקים והמעמידים].

אולם ישנם שמונה עשר פסוקים בספר איוב שאין בהם אתנחא שהרביע (שממש כטעם מעמיד) משמש כ"פְסָרָה" לפני סוף הפסוק, א. לֹא שְׁלֹתִי וְלֹא שְׁקַטְתִּי וְלֹא נָחַתִּי (ג', כ"ו), ב. עֲשָׂה עֵשׂ כַּסִּיל וְכִימָה (ט', ט'), ג. תָּם אָנִי לֹא אָדַע נַפְשִׁי (שם פסוק כ"א), ד. צִלְמוֹת וְלֹא סָדְרִים (י', כ"ב), ה. מִי יִתֵּן טְהוֹר מַטְמָא (י"ד, ד'), ו. רִוְחִי חֲבָלָה וְיָמִי נִזְעָבוּ (י"ז, א'), ז. וּבָרַק מִמְרָתוֹ יַחֲלֶה (כ', כ"ה), ח. יוֹמָם הִתְמוֹ לָמוּ (כ"ד, ט"ז), ט. צִיָּה גַם הֵם יִגְזְלוּ מִיָּמִי שְׁלֹג (שם פסוק י"ט), י. מַעֲי רְתָחוּ וְלֹא דָמוּ (ל', כ"ז), יא. בְּכִי שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים (ל"ב, ה'), יב. פְּדָעָהוּ מִרְדַּת שְׁחַת (ל"ג, כ"ד), יג. חָטְאתִי וְיִשָּׂר הַעֲוִיתִי (שם פסוק כ"ז),

יז. חִלְלָה לְאֵל מִרְשָׁע (ל"ד, י'), טו. תַּחַת רְשָׁעִים סִפְקָם (שם פסוק כ"ו), טז. בְּמִלְחָה אָדָם חָנַף (שם פסוק ל'), יז. כִּי אֵל אֵל הָאָמֵר נִשְׁאָתִי (שם פסוק ל"א), יח. מִי זֶה מִחֲשִׁידָה עֲצָה בְּמִלִּין (ל"ח, ב').

ודע, כי במקום אחד בפסוק וַיִּגְדַּל לָהּ תַעֲלָמוֹת חֲכָמָה כִּי כִפְלִים לְתוֹשֵׁיטָה וְדַע כִּי יִשָּׂה לָהּ אֱלֹהִים מִעֲוֹנָהָ (י"א ו'), נהגו הציבור להעמיד תיבת לתושיה מפני העולה ויורד, אף שהיא בטעם המעמיד האחרון בפסוק, ואין מנעימים ה"פסרה" כלל:

כללי הגעיא

הגעיא תפקידה לזקוף מעט את האות שעליה. וקצת סופרים יכתבוה, וקצתם ישמיטוה. ולכן אומרים, אין אב לגעיא. פירוש, אין לה עיקר.

(א) **בספרי** אמ"ת רבו הגעיות באותיות המנוקדות בשוא, וגם מהר"י צאלח זצ"ל העלה בחלק הדקדוק כמה מהן, כגון וַצְלִמְוֹת (ג', ד'), וַיִּדְעָתָה (ה', כ"ד). אולם רוב ככל הציבור אינו נוהג לגעות בהן, מלבד מקומות בודדים, כפי שקיבלו מאבותיהם, וכמו שהעיר עליהן מורנו ורבנו במסורת מדוייקת נולתועלת הקורא השמטנו את כל הגעיות שלא נהגו בהן].

(ב) **כמו** כן, בהרבה דפוסים וכת"י הטילו הנקדנים געיא בוי"ו שבראש מילה כשלאחריה יו"ד דגושה ואחריה שני שואין, וגם מהר"י צאלח זצ"ל העלה בחלק הדקדוק כמה מהן, כגון וַיִּפְשְׁטוּ (א', ז'), וַיִּשְׁמְעוּ (ב', י"א), וַיִּתְּבוּ (ג', כ"ג), ועוד. אך המנהג המפורסם בקריאה, שאין גועים בהן כלל על פי כת"י ודפוסים שהשמיטום.

(ג) **האות** שלפני שוא נע או לפני אחד החטפים, לעולם תיקרא בזקיפה, בדרך כלל מפני הגעיא שתחתיה, כגון וַחֲזַבְוֹתִי (ט', ל'), רָאָתָה (י"ג, א'), וַצָּרוּ (י"ח, ז'), לְשִׁדְדִים (י"ב, ו'), ולפעמים מפני אחד הטעמים המוליכים שמעל או מתחת האות, כגון חֲרִישִׁי (ד', ח'), וַיִּשְׁבוּ (ט"ו, כ"ח), גָּבְרוּ (כ"א, ז'), רָחֲקוּ (ל', י').

(ד) **בהרבה** מקומות הטילו הנקדנים געיא או טעם מוליך בתנועה השלישית שלפני הטעם, כגון **בְּתֵיחָם** (ג', ט"ו), **וְשִׁחַרְתָּנִי** (ד', כ"א), **פְּאֲהֲלֶיךָ** (י"א, י"ד), **מִזֶּרְשֵׁי** (י"ז, י"א), **נְגִינָתָם** (ל', ט).

(ה) **יש** נוהגים לגעות פעמיים בשני פתחין הסמוכים זה אחר זה כשהאות השלישית נקודה חטף, כגון **וַיַּחֲלֹשׁ** (י"ד, י'), **וַיַּחֲנֹךְ** (י"ט, י"ב). אולם מנהגנו שאין גועים אלא באות שלפני החטף בלבד [טז].

(ו) **תיבה** שאין בה שום טעם, ומחוברת במקף לתיבה הסמוכה לה, אף אם נכתבה ללא געיא, קריאתה על פי רוב בגעיא בתנועה [יז] השלישית שלפני הטעם [ולתועלת הקורא ניקדנו במהדורה זו געיא במקפים שהמנהג לגעות בהם], כמו **הַנְּהִיזָאת** (ה', כ"ז), **אֶתְחַנְּנֶיךָ** (י"ט, ט"ז), **נְשַׁמְעֶיכֶם** (כ"ו, י"ד). אמנם ידוע ומפורסם שאין כח בגעיא הבאה מחמת המקף להניע השוא שאחריה, לכן השוא שאחריה יהיה נח. ועיין לעיל בטעמים המוליכים אות ה'.

(ז) **תיבות** בעלות הברה אחת (שתיים או שלש אותיות) המוקפות, כגון **כִּי־הָיָא** (ה', כ"ז), **אִם־אֶדְבָּרָה** (ט"ז, ה'), **קִלְיָהוּא** (כ"ד, י"ח), אף אם נכתבו בגעיא, המנהג הפשוט שאין גועים בהן כלל. ועיין לעיל בטעמים המוליכים אות ה' [ולתועלת הקורא השמטנו במהדורה זו געיות אלן]:

קריאת תיבת "לו"

המנהג המקובל בידינו מאבותינו ורבותינו, שבכל מקום שבאה תיבת **לו** בוי"ו נקוד חולם, גם אם היא בטעם מוליך, כמו, ויקח לו חרש (ב', ח'), קוראים אותה בהפסקה קלה, להבדיל בינה ובין תיבת **לא** המורה על שלילה [יח]:

[טז] **מלבד** תיבות ידועות, כמו שהערנו בחומש פרשה מפורשה (בכללי הקריאה סעיף ל"ח), אך אינן מופיעות בספר איוב.

[יז] **עיין** לעיל הערה ח'.

[יח] **עיין** מסורת מדויקת שם.